

RAMSAROMRÅDER I NORD-TRØNDELAG

Toppskarver på Sklinna. Foto: Kjartan Trana.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Noerhte-Trööndelagen fylhkenålma

 Trondheimsfjorden
våtmarkssenter

FORORD

Denne brosjyren er laget av Trondheimsfjorden Våtmarks-senter på oppdrag fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Mange forskere og fagmiljøer har vært behjelpelige med faktainformasjon og nøkkeltall. Vi vil særlig takke Per Gustav Thingstad ved NTNU Vitenskapsmuseet. Magne Myklebust (NOF) takkes for arbeidet med layout til brosjyren.

Flere fotografer har bidratt med bilder til heftet og navn på fotograf står under hvert bilde. Bildene kan ikke kopieres fra denne brosjyren.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er forvaltningsmyndighet for ramsarområdene. Inge Hafstad er kontaktperson ved Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Verdal 20.12.2014

Svein Karlsen

Alette Sandvik

.....

.....

Lunden har sitt eneste hekkeområde i Nord-Trøndelag på Sklinna. Foto: Magne Myklebust.

INNLEDNING

Trondheimsfjorden, som er Norges tredje lengste fjord, består av et nettverk av våtmarksområder som samlet sett har internasjonal verneverdi for fuglelivet. Under trekket vår og høst er det et yrende fugleliv i de mange fjære- og grunnvannsområdene på østsiden av fjorden. Her raster tusenvis av gjess, ender og vadefugler før de drar videre til hekkeområdene og overvintringsområdene. Trondheimsfjorden er et av landets viktigste hvile-/beiteområder for trekkende og overvintrende våtmarksfugl. Fjorden er også et meget viktig overvintringsområde for mange vannfugler, som bl.a ærfugl og stokkand. Som hekkeområde er særlig de mange holmene og skjærene i fjorden verdifulle.

I de nordlige områdene av Trondheimsfjorden, mellom fjorden og fjella i øst, ligger flere flotte ferskvann og våtmarksområder. Her er mange biologisk rike områder som brukes av fugl både som trekk,-myte- og hekkeområder. Langs fylkets kyst mot Atlanterhavet finner vi hekkeplasser for de klassiske sjøfuglene som alke, lunde, lomvi, toppskarv, storskarv og teist.

Ramsarkonvensjonen (Konvensjonen om våtmarker av internasjonal betydning, særlig som fuglehabitat) er en internasjonal konvensjon for bevaring og bærekraftig bruk av våtmarker. Ramsarkonvensjonen ble utarbeidet av representanter for 18 regjeringer i den iranske byen Ramsar i 1971 og trådte i kraft 21. desember 1975. Formålet er å begrense tap av våtmarker og bremse det økende presset på våtmarksområder. Konvensjonen skal formidle kunnskapen om våtmarkenes økologiske betydning og dens betydning for forskning og rekreasjon. Det er opprettet et fast sekretariat med sete i Gland i Sveits.

Norge var i 1974 et av de første landene som ratifiserte våtmarkskonvensjonen. Miljødirektoratet er forvaltningsmyndighet for konvensjonen. Per 2014 har 168 land ratifisert avtalen, og avtalen omfatter over 2000

Sauebeite på Rinnleiret naturreservat, som er en del av ramsarområdet Trondheimsfjorden Våtmarkssystem. Foto: Erlend Skutberg / SNO.

verneområder totalt. Dette er den eneste miljøkonvensjonen som inbefatter land fra alle verdensdeler. Landene forplikter seg til å vektlegge bevaring av våtmark, samarbeide om vern av våtmark, og å opprette minst ett såkalt ramsarområde hver. Disse områdene skal være viktige i internasjonal målestokk og skal gis et spesielt vern. Storbritannia har det største antall Ramsarområder med 166, mens Canada har det største arealet med 131 000 km². Liste over ramsarområder i Norge har blitt utvidet i alt seks ganger, sist i 2013. For tiden er det 63 ramsarområder i Norge. Flere av ramsarområdene er «våtmarkssystem» som omfatter flere separate verneområder. Alle ramsarområdene i Norge er områder som er vernet før de fikk status som ramsarområde. For mer info se www.ramsar.org

HVA ER VÅTMARK?

Våtmark er naturtyper hvor vann og fuktige områder utgjør en betydelig del av landskapets karakter. Dette kan f.eks. være fjære- og gruntvannsområder, næringsrike vann, sumpområder, deltaområder og myrer. De bidrar til å skape et variert landskapsbilde og til å øke opplevelsedommen i naturen. Våtmarker har ofte en rik, til dels svært rik flora og fauna, og mange plante-, insekt- og fuglearter er helt avhengige av disse naturtypene for å klare seg.

Våtmarksområdene ved Trondheimsfjorden er svært viktige for Svalbardbestanden av kortnebbgås i trekketidene. Foto: Halvor Sørhuus.

Korallområder, som ved Tautra og i Skanrsundet, og de spesielle forholdene i Borgenfjorden er også eksempler på våtmarksområder. Våtmarkene er av de mest truede naturtypene vi har. De er utsatt for en rekke forskjellige inngrep som f.eks. utbygging, gjenfylling, neddemming og søppelfylling.

NORD-TRØNDELAG HAR 8 FORMELLE RAMSAROMRÅDER:

1. Tautra og Svaet
2. Vest-Vikna kystlandskap
3. Sklinna
4. Ulendeltaet
5. Øvre Forra
6. Horta
7. Innherred Ferskvannssystem: Leksdalsvatnet (Lyngås/Lysgård, Lundseltoset) og Hammervatnet.
8. Trondheimsfjorden Våtmarkssystem: Rinnleiret, Ørin, Gaulosen (Sør-Trøndelag), Eidsbotn.

* 9 nye områder er under sluttvurdering og kommer til å bli innlemmet i Trondheimsfjorden Våtmarkssystem.

På nettsidene til Trondheimsfjorden Våtmarkssenter finner du mer inngående info om hvert enkelt område:

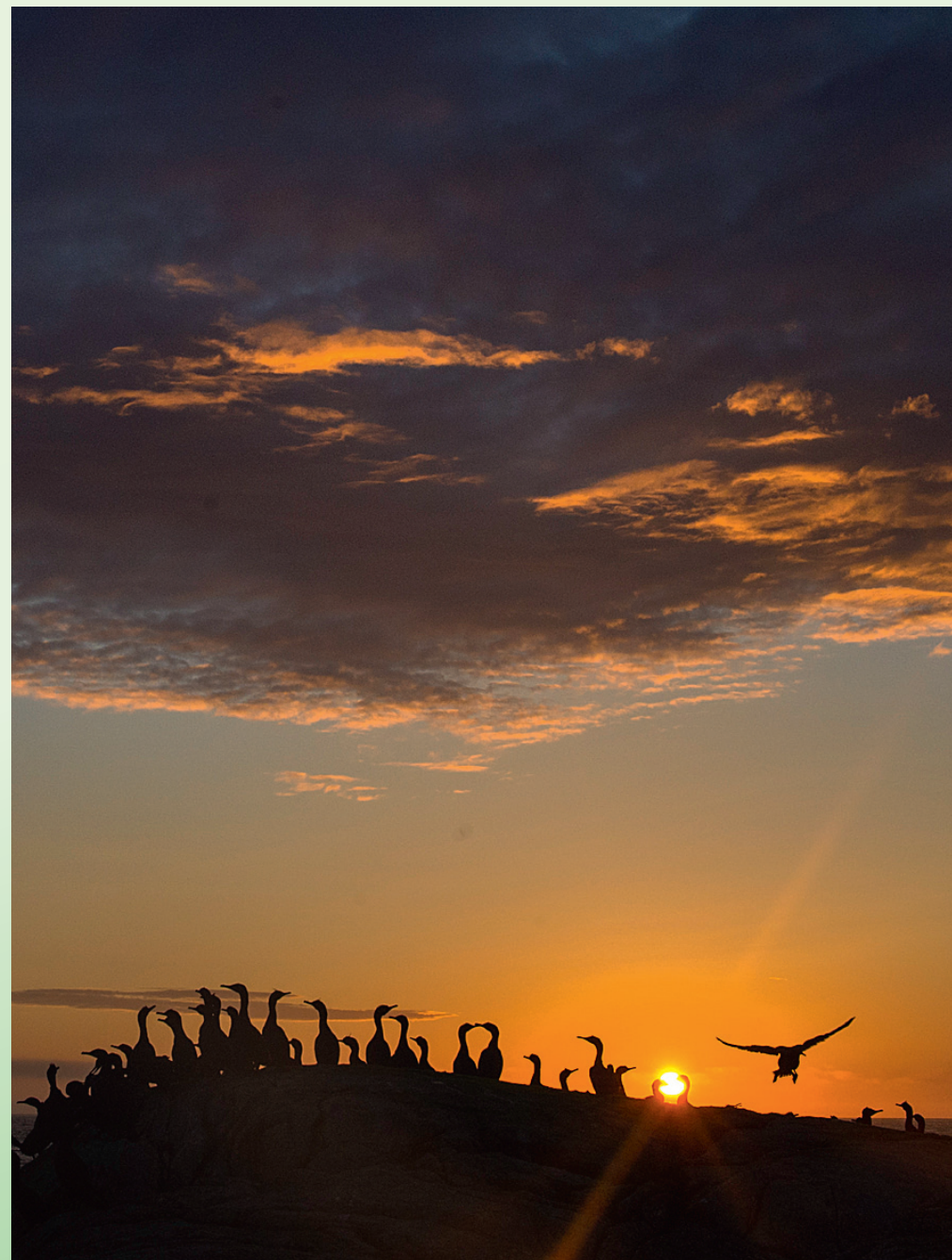
<http://trondheimsfjordenvatmarkssenter.no>

Du finner også informasjon på disse sidene:

<http://www.fylkesmannen.no/Nord-Trondelag/>

<http://www.artsdatabanken.no>

<http://www.miljostatus.no>

Toppskarver i solnedgang på Sklinna. Foto: Kjartan Trana.

TAUTRA OG SVAET

Tautra med Svaet er en av de beste lokalitetene for våtmarksfugl i Trøndelag. Dette området er viktig både nasjonalt og internasjonalt. Svaet er sundet mellom Tautra og fastlandet. Det rike fuglelivet gjorde at Tautra allerede i 1985 fikk status som ramsarområde. Tautra hadde tidligere Nord-Trøndelags største hekkekolonier av ærfugl og fiskemåke, men antallet sank drastisk etter at moloen til øya ble bygd og rovdyr som rødrev, grevling og mår kom over. Moloen stengte samtidig strømmen gjennom Svaet, noe som ødela næringsforholdene for dykkender. I 2003 ble det laget åpning i moloen for å gjenopprette noe av den tidligere strømmen, og i tillegg ble det bygd rovdyrsperre. Deler av moloen ble erstattet med bru. Dette er per 2014 det dyreste gjenopprettingsprosjektet av natur som er gjennomført i Norge, da sluttsummen kom på over 50 millioner.

Tautra er tross alt fremdeles en viktig hekkeplass for flere våtmarksfugler, og flere interessante arter hekker her, særlig ved Måsdammen og på holmen Øksningen. Bestanden av fiskemåke og hettemåke har økt etter at moloen ble åpnet og rovdyrsperran kom på plass. Imidlertid har ikke bestanden av ærfugl klart å ta seg opp igjen, og er nå i underkant av 100 hekkende par mot tidligere ca 1600.

Fjære- og grunnvannsarealene, samt Svaet er meget viktige rasteplasser for våtmarksfugler som ender og vadere på vår- og høsttrekket. Svaet er kun 10-15 meter på det dypeste og ved fjære sjø tørrelages store fjæreområder både rundt Tautra og på fastlandet. I de mest hektiske periodene i april-mai og august-oktober kan tusenvis av fugler være samlet her. I trekktidene er også en lang rekke sjeldne fuglearter observert i området. Noen av disse er rørdrum, stellerand, praktærfugl, brilleand, damsnipe, sabinemåke og hubro.

Også vinterstid har Tautra med Svaet et rikt fugleliv. Dykkender dominerer, men også lommer, dykkere, skarv, stokkand, havørn og alkefugler setter sitt preg på området.

Tautra og Svaet er svært viktig året rundt for dykkender som ærfugl. Foto: Kjartan Trana.

For dykkender som ærfugl og sjørre m.fl. er Svaet et viktig myteområde, dvs. oppholdssted mens svingfjærene felles midtsommers.

Det har blitt registrert hele 236 fuglearter på Tautra ved utgangen av 2014 (se www.artsobservasjoner.no), noe som er et meget høyt antall innenfor et begrenset område så langt nord.

Øya er 3,5 km lang, nesten helt flat og nærmest delt i to. Den nordlige delen omfatter kulturlandskap med beite, åker og eng, blandet med buskvegetasjon og treklynger. Sør delen har et stort oppdyrka parti, samt to skogpartier der gran er det dominerende treslag. Her ligger en brakkevannsdam og Måsdammen - begge disse er svært rike fuglelokaliteter.

Tautra med moloen over Svaet. Åpningen i moloen (helt til venstre) ble laget i 2003, og er det dyreste gjenopprettingsprosjekt av natur i Norge. Foto: Otto Frengen.

Plantelivet på Tautra er frodig og variert, med innslag av en rekke varmekjære og kravstore planter, bl.a. mørkkongslis, filtkongslis, kransmynte, vassmynte, norsktimian og bakkemynte – foruten en rekke interessante orkidéer, vannplanter, grasarter og sopp. Forvaltningsmyndigheten har igangsatt skjøtsel innenfor deler av verneområdet for å ivareta kulturlandskapet og sikre at verneverdiene blir ivaretatt.

Tautra er også en spennende plass for sommerfugler. Her finnes levested for de fleste dagsommerfugler som er kjent fra kulturmarker i Trøndelag. Flere arter blåvinge, aurorasommerfugler i mengder, admiral og tistelsommerfugler er blant artene som kan oppleves på Tautra.

Tautra med Svaet naturreservat og fuglefredningsområde i Frosta kommune ble opprettet i 1984. Verneforskriften ble revidert i desember 2003. Hele verneområdet dekker et areal på ca. 16,5 km² hvorav ca. 1,8 km² er landareal.

Formålet med fredningen er å bevare et viktig artsrikt våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Det er ferdselsforbud i naturreservatene og i fuglefredningsområdet sør på Tautra i perioden 25. april - 15. juli. Det er også bestemmelser om bålberning og ferdsel på innmark på Tautra.

VEST-VIKNA KYSTLANDSKAP

Vest-Vikna kystlandskap fikk status som ramsarområde i 2013. Skjærgården vest for Vikna består av både store og små øyer, med grunne havområder rundt, med svaberg, fjærområder og små bukter. Landområdene er preget av kystlynghei med myrer og karrig vegetasjon. Ellers er vegetasjonen preget av gjødsel fra sjøfuglene. Den høyeste av øyene er 109 moh.

Kystlandskapet innbefatter grunnvannsområdene i nærheten av flere øyer. Rundt øyene omfatter vernet også tang- og tareskogen. Den er særlig viktig for biologisk mangfold i kystbeltet og i tillegg viktig beiteområde for sjøfuglene. Nyere undersøkelser har vist at Vest-Vikna kystlandskap tiltrekker seg sjøfugl fra et stort omkringliggende område.

Her hekker noen av verdens største kolonier med toppskarv og disse bruker områder som er fredet i Vest-Vikna for næringsøk.

Øyene og holmene i Vest-Vikna kystlandskap er kjent som noen av de viktigste hekkeplassene for måker og terner på kysten av Trøndelag. Her hekker de store måkene våre, gråmåke og svartbak i et rikt antall. Det finnes også kolonier av storskarv, fiskemåke, makrellterne og rødnebbterne.

Området er hekkeområde og rasteområde for truede fuglearter som blant annet teist. Dyrelivet omfatter ellers både oter, havert, steinkobbe og falsk spekkhogger.

Her har lokalbefolkningen i hundrevis av år plukket egg fra fuglene. På noen av øyene ligger måkereirene tett i tett, men også her har nedgangen i antallet hekkende fugl vært betydelig de siste åren. Minken, forstyrrelser og endringer i næringstilgangen er noe av det forskerne peker på når de skal forklare hvorfor det har blitt mindre måker og terner. Med et stadig

Gruntvannsområdene i Vest-Vikna kystlandskap er næringsrike, og er viktige både for sjøfugler og sjøpattedyr. Foto: Hilde Ely-Aastrup / Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

større press på kysten og kystnaturen er det svært viktig at det finnes slike øyer, der det er ferdselsrestriksjoner i hekketiden.

Kystlynghei

De norske kystlyngheiene er en del av det europeiske kystlandskapet som strekker seg langs Atlanterhavskysten fra Portugal til Lofoten. Hos oss dek-

ker kystlyngheiene kun de ytterste kystområdene. Vi vet i dag at denne åpne naturtypen er et resultat av kystbefolkningens bruk av naturen. For flere tusen år siden var dette landskapet skogkledd, men avskoginga begynte allerede i yngre steinalder. Kystbøndene formet landskapet i måten de livnærte seg på; ved kombinasjon av sesongfiske og jordbruk. Landskapet var tradisjonelt sett delt inn i ei lita innmark og ei stor utmark. På innmarka ble det dyrket gras, korn, poteter og andre grønnsaker, og i utmarka lå kystlyngheiene. Brenning, lyngslått og beiting var de tradisjonelle metodene i lyngheidriften, og husdyrene kunne gå ute om vinteren. I lyngheiene er røsslyng den dominerende planten. Røsslyng er vintergrønn, og denne lyngveksten, sammen med et mildt vinterklima, er forutsetningen for kystlyngheiene og den tradisjonelle lyngheidriften. På grunn av endrede driftsformer har mer enn 80 prosent av de åpne kystlyngheiene nå gått tapt.

Vest-Vikna kystlandskap er et ramsarområde bestående av fem naturreservat, tre biotopvern og to dyrefredningsområder i Vikna kommune i Nord-Trøndelag.

De ti verneområdene i Vest-Vikna kystlandskap er:

- Borgan og Frelsøy naturreservat og dyrelivsfredning (28 km²)
- Fruflesa naturreservat (0,7 km²)
- Kvaløy og Raudøy naturreservat og dyrelivsfredning (6,1 km²)
- Nordøyen naturreservat (0,8 km²)
- Sørøyen naturreservat (7,7 km²)
- Sklinnaflasin biotopvern (1,32 km²)
- Tronflesa biotopvern (0,2 km²)
- Ytre Brosmflesa biotopvern (0,1 km²)

Det totale vernearealet for ramsarområdene i Vest-Vikna er 44,92 km².

Vikna er havørnas rike! Foto: Espen Lie Dahl.

SKLINNA NATURRESERVAT

Sklinna er en øygruppe i Leka kommune. Sklinna er Nord-Trøndelags viktigste sjøfugllokalitet, og er av internasjonal betydning for enkeltarter som toppskarv og som et helhetlig sjøfuglsamfunn. Området har et rikt fugleliv. Landets, og kanskje verdens største toppskarvkoloni med ca. 2600 hekkende par (2014) finnes her. Det er bygd et par moloer på øya for å demme opp for storhavets dønninger, og dette er favoritthekkeplasser for toppskarv og teist. Mellom de svære grove steinene i moloen finner de trygge hekkeplasser. Toppskarven bygger store velbygde reir av tang, lyng og kvister.

På Sklinna finner man fylkets eneste hekkeområde for lunde (ca. 1500 par) og havhest. Her er også viktige hekkebestander av alke (ca. 100 par) og lomvi (ca. 500 par). Fylkets største storskarvkoloni, samt fylkets viktigste hekkeområde for teist (ca. 1000 par) ligger også her. I tillegg finnes det betydelige stormåkekolonier. Det kan også nevnes at det har blitt registrert gulbrynsanger, havsvaler og isabellasteinskvett her høsten 2014. Krykkje som tidligere hadde en hekkekoloni her, har ikke hekket på Sklinna siden 2010. Området er også en viktig hvileplass for havert.

De høyeste øyene er lyngdekte med røsslyng og krekling iblandet molte, skrubbær og mindre urter. I lunde- og måkekoloniene her er det et tett vegetasjonsdekke med nitrogenkrevende arter som blant annet skjørbuksurt og jonsokblom.

Sklinna var tidligere et fiskevær som hadde fast bosetting helt frem til første del av 1900-tallet. Heimøya er den største av øyene, der ligger Sklinna fyr, som inntil april 2004 var en bemannet fyrstasjon. Sklinna eies i dag av staten og forvaltes av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Kystverket. Øygruppens største landemerke er det 45 m høge fyret på Heimøya. Det ble bygd i 1910 og ble sammen med tilhørende bygninger fredet i 1999.

På Sklinna finner vi det Norges største toppskarvkoloni. Foto: Kjartan Trana.

Frodig kystvegetasjon ved toppskarvenes hekkekolonier på Sklinna. Foto: Kjartan Trana.

Sklinna naturreservat ble opprettet i 2003 for å bevare et egenartet øy- og skjærgårdsområde ytterst på Namdalskysten, der botaniske, zoologiske og geologiske elementer, så vel på land som i sjø, bidrar til å gi området dets særpreg. Området har stor naturfaglig verdi. Spesiell verdi knytter seg til området som hekkebiotop for en rekke sjøfuglarter, inklusiv alkefuglene. Stedet har internasjonal betydning for enkeltarter og som sjøfuglsamfunn, og fikk i 2011 status som ramsarområde. Naturreservatet dekker et totalareal på 5,9 km² hvorav ca. 1,6 km² er landareal.

Da Sklinna ble fredet som naturreservat ble det innført ferdselserestriksjoner. På Heimøya hvor de største fuglekoloniene ligger, er det forbudt å bevege seg på land i perioden 15. april til 31. juli. I lundeura gjelder forbudet helt frem til 31. august. Det er imidlertid lov å bevege seg langs merket sti. Sklinna er med i Seapop, det nasjonale overvåkningsprogrammet for sjøfugl (www.seapop.no).

ULENDELTAET

Ulendeltaet i Lierne kommune ligger ved Inderdalselvas utløp i Ulen ca 350 moh. Det er et sletteliknende våtmarksområde dannet av løsmasser fra elva, som helt eller delvis oversvømmes ved flom. Tidligere elveløp har også etterlatt seg kroksjøen Storloken sentralt i verneområdet, og like ved ligger Litloken som muligens har samme opphav. Langs elva vokser sumpskog av gran og bjørk, bakenfor denne ligger et stort vierbelte, og store myrer. Helt øst ute på Grimsnesfloen ligger et større myrtjern med uttallige holmer.

Myrene i reservatet er varierte, og omfatter store arealer med nedbørsmyr, fattigmyr og rikmyrer. Det mest iøyenfallende trekk ved myrvegetasjonen er tuedannende gråmose. Det er foretatt rydding av bjørk i en del av kant-skogen for å begrense gjengroing.

Mer enn 100 fuglearter har blitt registrert innenfor dette verneområdet. I senere år har sangsvanen begynt å hekke i området, og mange andekull ser dagens lys her. Ulike arter vadere og måkefugler er også tallrike. Hettemåken hekket årlig i Grimsnestjønnen frem til 2009 og har blitt registrert i området etter det. Brushanene har også blitt observert i området de senere årene, men det er glutsnipa, skogsnipa, grønnstilken og strandsnipa som er mest tallrike. Heller ikke små- og storlom er uvanlige, og minimum et par traner hekker årlig i området.

Fiskeørn er en spesiell art for dette området. Fiskeørna er ikke i slekt med ørnene til tross for navnet. Den er eneste art i fiskeørnfamilien, mens kongeørn og havørn tilhører haukefamilien. Fiskeørna er en trekkfugl som overvintrer i tropiske deler av Afrika sør for Sahara. De oppholder seg i Norge fra mai til september. Arten er fredet.

På 80-tallet fantes det ingen registrerte fiskeørnpar i Nord-Trøndelag, men per 2014 hekker det minst 15 par her. Alle parene er så langt lokalisert i

Fiskeørna har sitt nord-trønderske kjerneområde i Lierne kommune. Foto: Kjartan Trana.

kommunene Levanger, Verdal, Steinkjer, Namdalseid, Snåsa, Lierne og Røyrvik. De er veldig kalendertro og vender tilbake rundt 1. mai hvert eneste år.

En annen spesiell fugleart som har vært knyttet til Ulendeltaet er vierspurven, men bestanden har dessverre vist en klar nedgang og har nå ikke blitt observert siden 2002. Kantskogen rommer imidlertid kvaliteter for mange

Ulendeltaet i Lierne kommune er fra gammelt av kjent som hekkelokalitet for bl. a. vierspurv og fiskeørn. Foto: Per Gustav Thingstad.

hekkende fuglearter, deriblant arter av spetter og ugler som er knyttet til gammel skog. Ute på de fattige furumoene i reservatet er sidensvans registrert med tydelig hekkeatferd.

En større undersøkelse av billefaunaen i 2009 avslørte ved hjelp av fallfeller hele 125 ulike billearter i Ulendeltaet. Av disse var 5-6 arter sjeldne.

Ulendeltaet er et naturreservat og ramsarområde i Lierne kommune i Nord-Trøndelag. Reservatet ble opprettet i 1984 for å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Ulendeltaet naturreservat er 2,7 km² og området fikk sin ramsarstatus i 2011.

FORRA

Øvre Forra er Norges nest største naturreservat og landskapet preges av store flate myrpartier med slake åssider og omkringliggende fjell. Dette er et område der mange av myrene har skogteiger, og langs deler av elva Forra finnes granskog som er delvis urskogpreget. Området er kjent for sin rike fuglefauna med til dels sjeldne og habitatkrevende arter. Øvre Forra naturreservat ligger i kommunene Meråker, Verdal, Levanger og Stjørdal og strekker seg fra utløpet av sjøen Feren. Elva Forra kommer fra innsjøen Feren som ligger i Meråker kommune. Vassdraget ble varig vernet mot kraftutbygging i 1986 etter en lang prosess.

Her har det over tusener av år bygget seg opp et av landets største og mest varierte myrkompleks. Her møtes flere av våre nordlige og sørlige fjellplanter. Lavland - og fjellplanter vokser sammen på et begrenset område. Totalt er det registrert 133 fuglearter i området. Tidligere er det registrert hekking av bl.a. fiskeørn, dvergfalk og haukugle her. Det er spesielt i forhold til vadere at området har sin rikdom. Noen av artene som er registrert her er: dobbeltbekkasin, heilo, gluttsnipe og fjellmyrløper, og dessuten trane, hønsehauk, hubro, fjellvåk og dvergspett. Brushane har også vært en vanlig art på Forramyrene, men den har nå ikke blitt registrert her siden tidlig på 2000-tallet. Alle vadefuglbestandene her har gått tilbake de senere årene. Bakgrunnen for dette kan ligge i endring av bruken av området. På 1970-tallet var det fortsatt seterdrift på Revollen, med bufe som beitet i nærområdet. Husdyrene holdt da vegetasjonen nede og kunne i den forbindelse være med på å påvirke sammensetningen av fuglearter som hekket i området. I dag er det ikke lenger seterdrift på bl.a. Revollen og vegetasjonen har endret karakter i tiden som har gått.

Selv om Øvre Forra blir brukt som utmarksbeite for Levanger, Meråker og Verdal kommuner og det slippes omtrent 2500 sauer og 100 kviger på beite hvert år, er disse spredt over et stort område slik at det ikke blir det samme beitepresset.

Myrslåttene var svært viktige for gårdene før i tiden, men utover 1900-tallet endret bruket av utmarka seg og de gamle slåttemyrene begynte å gro

De rike myrområdene i Øvre Forra er ypperlige for dobbeltbekkasinen. Foto: Kjartan Trana.

Slåttelandskap i Øvre Forra naturreservat. Foto: Erlend Skutberg / SNO.

igjen. I de siste årene er det arbeidet med å restaurere en del av dette slåttelandskapet i Øvre Forra naturreservat.

100 dekar har til nå gjennomgått grundig skjøtsel. Det er fylkesmannen og vitenskapsmuseet som har stått bak dette arbeidet for å bevar slåttemyrene som naturtype.

Øvre Forra naturreservat ligger sør i Nord-Trøndelag og dekker et areal på 108 km² hvorav 106 km² er landareal. Naturreservatet ble opprettet i 1990 for å verne et stort myrlandskap med rik flora og fauna, bortimot urørt av tekniske inngrep. Naturreservatet fikk i 2002 status som ramsarområde.

HORTA

Horta, eller Hortavær, er et fiskevær i Leka kommune, Nord-Trøndelag. Været ligger ca. 11 km nordvest for øya Leka og består av ca. 300 øyer, holmer og skjær. 20 km vest for Horta ligger Sklinna som siste utpost mot havet.

Horta ligger i sørboreal vegetasjonssone som er preget av åpen kystlynghei. Horta er fylkets viktigste hekkeområder for nordlig sildemåke. Ifølge SEAPOP er situasjonen for denne underarten av sildemåke kritisk.

Også andre sårbare eller fåtallige arter hekker i store eller små bestander i Horta. Dette dreier seg om arter som blant annet topp- og storskarv, teist og smålom. Det finnes også en interessant blandet koloni av stor- og toppskarv på Fuholmen. Andre sjø- og vannfugler med tilknytning til Horta verneområde er ærfugl, tjeld, steinvender, rødstilk, enkeltbekkasin, storspove, tyvjo, gråmåke, svartbak, fiskemåke og rødnebbterne.

Horta ble avfolket i 1967 etter å ha vært bebodd i mer enn 300 år. I dag gjenstår det noen bygninger på hovedøyene Burøya (Ytterøya) og Vågøya (Innerøya). Stedet var i sine glansdager ett av Ytre Namdals største dunvær med over 2000 opparbeidede reirplasser. Det var på øyene Burøya og Vågøya de fastboende hadde sine hjem. I de offisielle folketellingene fra begynnelsen av 1800-tallet finner vi følgende tall for Horta: 1801 – 46 personer, 1865 – 74 personer, 1900 – 95 personer og 1946 – 119 personer. Etter 2. verdenskrig gikk folketallet raskt tilbake.

Horta naturreservat ble opprettet i 2003, sammen med Horta fuglefredningsområde. De to verneområdene fikk i 2013 status som ramsarområde. Formålet med fredningen er å bevare et egenartet øy- og skjærgårdsområde ytterst på Namdalskysten, der botaniske, zoologiske

Horta huser de viktigste hekkeområdene for nordlig sildemåke i Nord-Trøndelag. Foto: Kjartan Trana.

Etter bosetning i over 300 år ble Horta avfoket i 1967. Foto: Kjartan Trana.

og geologiske elementer, så vel på land som i sjø, bidrar til å gi områdene deres særpreg. Områdene har stor naturfaglig verdi. Spesiell verdi knytter seg til områdene som hekke- og næringsområder for sjøfugl.

Naturreservatet består av tre områder på tilsammen 7,5 km², blant annet på og rundt Fuholmen. Fuglefredningsområdet dekker et totalareal på 24 km², dette ligger som en supplerende buffersone rundt og mellom de tre naturreservatene.

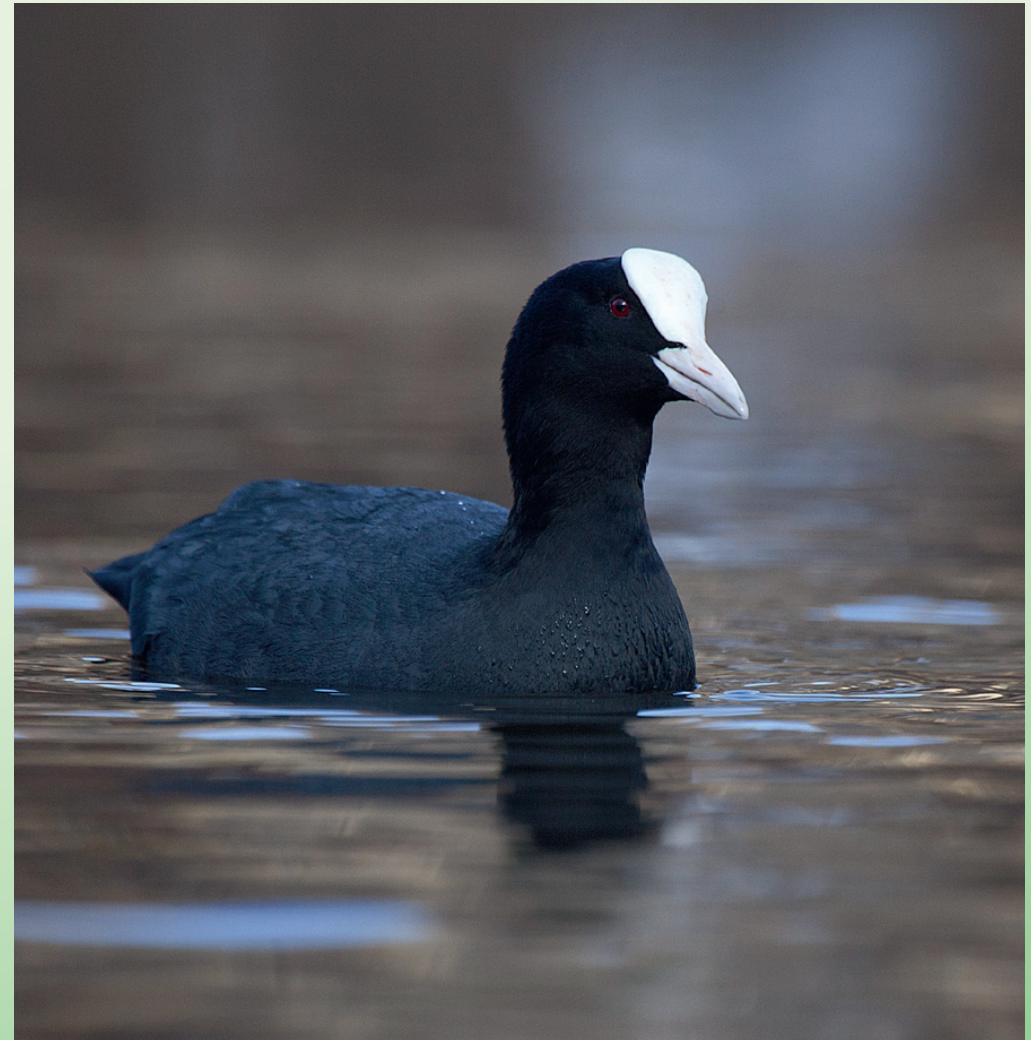
INNHERRED FERSKVANNSSYSTEM

Innherred ferskvannssystem er et ramsarområde bestående av tre enkelt-lokaliteter i de to kommunene Levanger og Verdal. De tre verneområdene ligger i vannene Hammervatnet og Leksdalsvatnet.

HAMMERVATNET

Hammervatnet ligger nær E6 i Åsen, i et område med rike bergarter og marine avsetninger, og er påvirket av tilsig fra betydelige jordbruksarealer. Under verneprosessen var det lagt spesiell vekt på at en skulle sikre et viktig trekkområde for en rekke fuglearter, og å bevare et viktig hekkeområde bl.a. for mange arter som er sjeldne i denne delen av landet. Totalt er det per 2014 registrert 181 fuglearter ved Hammervatnet. Naturreservatet omfatter den østre delen av vatnet; og langs stranda. Her vokser sumpskog av or og blandingskog med trollhegg.

To karakteristiske hekkefugler for Hammervatnet naturreservat er hornedykker og sothøne. Begge disse artene har gått tilbake innenfor reservatet de siste årene, og noe av årsaken til denne nedgangen kan trolig tilskrives en gradvis gjengroing og dermed redusert tilgang på åpne vannspeil, spesielt av den sentrale bukta utenfor fugletårnet. På bakgrunn av dagens gjengroingsstatus er det foreslått etablering av åpne kanaler for å motarbeide denne tendensen. Hammervatnet naturreservat ble opprettet for å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Naturreservatet omfatter et areal på 0,47 km², og består av to vegetasjonsrike bukter med tilgrensende landarealer.

Sothøne har en av sine få trønderske hekkeplasser i Hammervatnet. Foto: Frode Falkenberg.

Hammervatnets østende er næringsrik, og er et svært viktig område for vannfugler. Foto: Otto Frengen.

LEKSDALSVATNET

Leksdalsvatnet er et av de rikeste fuglevannene i Trøndelag. Det er ca. 12 kilometer langt og ligger i kommunene Verdal og Steinkjer. Spesielt rikt er det sørøstlige «hjørnet» av vatnet. Leksdalsvatnet har meget store kvaliteter både som rasteplass, hekkeplass og myteområde for fugl. Horndykkeren har sannsynligvis sin viktigste hekkeplass i Norge her, med over 50 hekkende par. Totalt er 176 ulike fuglearter observert, og av de sjeldneste kan vi nevne egretthege, stivhaleand (første funn i Norge) og hvitvingesvartterne.

Store deler av Leksdalsvatnet sin østside domineres av dyrket mark. I rike deler av vatnet er det et bredt belte av vannvegetasjon og vannkantvegetasjon med stor variasjon. Dominerende plantearter er takrør, sjøsvaks, elvesnelle, hjertetjønneaks, hvit nøkkerose og gulldusk.

Leksdalsvatnet har et mye besøkt fugletårn som ligger i Musumbekken i Lyngås-Lyngård fuglefredningsområde. Langs stien til fugletårnet står en god forekomst av det sjeldne og rødlistede treslaget mandelpil.

Det er et naturreservat og to fuglefredningsområder i Leksdalsvatnet. Lundselvoset naturreservat på østsida og Lyngås-Lyngård fuglefredningsområde i sørøst ble begge gjort til ramsarområder i 2013. I tillegg ligger Figgaoset fuglefredningsområde her, men det er ikke en del av ramsarområdet.

Horndykkeren er en karakterart for Leksdalsvatnet – med over 50 hekkende par er dette kanskje artens viktigste hekkelokalitet i Norge. Foto: Terje Kolaas / terjekolaas.com.

Innherred ferskvannssystem består av følgende områder:

- Hammervatnet naturreservat (0,47 km²) ved Åsen i Levanger kommune.
- Lyngås-Lyngård fuglefredningsområde (1,0 km²) og Lundselvoset naturreservat (0,35 km²) i Leksdalsvatnet i Verdal kommune

Alle ble opprettet i 1984. Totalt verneareal er 1,82 km².

Lyngås-Lyngård fuglefredningsområde sørøst i Leksdalsvatnet er rikt på fugleliv. Foto: Otto Frengen.

TRONDHEIMSFJORDEN VÅTMARKSSYSTEM

Trondheimsfjorden våtmarkssystem omfatter noen av de ornitologisk sett mest verdifulle våtmarksområdene i Trondheimsfjorden. Området fikk sin ramsarstatus i 2002 og består av fire enkeltlokaliteter på sørøstsiden av Trondheimsfjorden, både i Sør- og Nord-Trøndelag. Vi vil i denne brosjyren ta for oss områdene i Nord-Trøndelag.

EIDSBOTN FUGLEFREDNINGSOMRÅDE

Eidsbotn er et langgrunt fjordbasseng som står i forbindelse med Trondheimsfjorden gjennom det 1,5 km lange Levangersundet. Fjærepartiene rundt bassenget varierer fra sand – og rullesteinsfjære til store partier med mudderfjære. Eidsbotn er stort sett omgitt av bebyggelse og dyrkamark. De siste årene har det vært foretatt en rekke inngrep i området – de mest markante er utfyllingene på østsiden samt utvidelsen av travbanen på Eidesøra. På tross av de mange inngrepene er imidlertid Eidsbotn fortsatt et meget verdifullt område for vannfugler.

Det meget rike og varierte fuglelivet er hovedgrunnen til at Eidsbotn ble vernet. Nærmere 200 fuglearter er registrert her per 2014, noe som er et svært høyt antall for en såpass begrenset lokalitet så langt nord. Størst verdi har området som rasteplass for våtmarksfugler på vår- og høsttrekket. Tusenvis av gjess, ender, vadefugler og måker kan ha tilhold i området samtidig. Blant de vanligste artene er kortnebbgås, stokkand, krikkand, brunnakke, ærfugl, kvinand, vipe, sandlo, myrsnipe og fiskemåke, men de fleste norske vannfugler er observert i Eidsbotn. En lang rekke nasjonalt sjeldne fuglearter er også observert i årenes løp.

Mudderfjæra på Eidesøra var før utvidelsen av travbanen en av de fineste lokalitetene for ender og vadefugler i Trøndelag, men på tross av omfattende inngrep har fremdeles mange vannfugler tilhold her.

Eidsbotn. Foto: Otto Frengen.

Eidsbotn fuglefredningsområde i Levanger kommune ble opprettet allerede den 14. desember 1984 og utvidet den 16. desember 2011. Verneforskriftene ble samtidig revidert. Verneområdet dekker et areal på ca. 2,3 km² vannareal. Formålet med fredningen er å bevare det rike fuglelivet og fuglenes livsmiljø i området. Dette gjelder særlig de mange artene som benytter området under trekket vår og høst, og den store mengden av ender som overvintrer.

Eidsbotn har en stor betydning for rastende kortnebbgjess i trekketidene. Foto: Per Ivar Nicolaisen.

RINNLEIRET

Rinnleiret er bygd opp av sand og grus fra Verdalselva og Rinnelva. Dette er et av de største strandengområdene i Norge. Størrelsen, samt den varierte og artsrike sump- og strandengvegetasjonen, gjør Rinnleiret enestående i botanisk sammenheng i Trøndelag og meget verdifullt også nasjonalt. På de ytterste sanddynene er strandrug et karakteristisk innslag, mens fjørekoll er godt synlige på selve strandenga. Eksempler på truede og nær truede plantearter i området er liten vasskrans, busttjønnaks og krossandemat. Strandengområdene og vegetasjonen er av nasjonal verdi, omlag 130 ulike plantearter er registrert ved Rinnelva.

Rinnleiret har nasjonal verdi som fuglelokalitet. Til sammen er det registrert omkring 210 fuglearter i området. Da er ikke det tilgrensede Ørinområdet, ved Verdalselva 2-3 km lenger nord, medreknet. Rinnelvas deltaområde og Rinnleiret er i forvaltningssammenheng viktig å se sammen med Ørin. Rinnleiret og Ørinområdet er en viktig brikke i et større system av våtmarksområder/rasteplasser for fugler i og langs Trondheimsfjordbassenget.

Rinnleiret er særlig viktig for ande- og vadefugler til alle årstider. En rekke sjeldne arter er registrert her, bl.a; tundragås, ringgås, rustand, lappfiskand, rustsnipe, fjellmyrløper, svarthalespove og svømmesnipe. Områdets varierte karakter med myr- og sumpområder, strandenger, elver/bekker, ulike skogsamfunn samt fjære- og gruntvannsområder gjør at svært mange arter bruker Rinnleiret som rasteområde under trekket.

Selv om Rinnleiret har gode kvaliteter som trekk- og overvintringsområde, var det først og fremst som hekkeplass for vadefugler området ble kjent. Hele 16 forskjellige vadefuglearter er registrert hekkende eller sannsynlig hekkende. I tillegg til de mest vanlige artene kan nevnes: dverglo, temincksnipe, myrsnipe, småspove, brushane, grønnstilk, skogsnipe og gluttsnipe som hekkedugler. De siste årene har det imidlertid vært registrert færre og færre arter med hekkeatferd her. Opphør av beite og landheving med påfølgende opptørring er de viktigste langsiktige utviklingstrekk som

Storspoven hekker på Rinnleiret. Foto: Terje Kolaas / terjekolaas.com.

Flyfoto av Rinnleiret. Foto: Otto Frengen.

har endret forholdene. Dette har gitt grunnlag for vesentlig gjengroing. Store skjøtselstiltak er derfor satt i gang. Store arealer med skog er ryddet og mange dekar med tindved er fjernet. Sauebeitet har på nytt blitt etablert her. Det er allerede blitt registrert positive effekter av disse og andre tiltak. Rinnleiret naturreservat i Levanger og Verdal kommuner ble opprettet i 1995 og utvidet i 2011. Reservatet dekker et totalareal på ca 2,327 km².

Formålet med naturreservatet er å verne et område med truet og nær truet natur og som har særlig betydning for naturmangfold, herunder kulturbet-
inget naturmangfold. Området omfatter et viktig våtmarksområde, og har verdifull vegetasjon, et spesielt rikt og interessant fugleliv og annet dyreliv.

ØRIN

Ørin med Kausmofjæra og nærliggende arealer utgjør et stort elvedelta der Verdalselva renner ut i Trondheimsfjorden. Dette elvedeltaet er det største i Nord-Trøndelag som fortsatt i stor grad er intakt. Elvedeltaer er blandt de mest næringsrike naturtyper vi har, og det er nettopp dette som danner grunnlaget for den artsrikdommen vi ser på Ørin.

Som myteområde for sjøfugler er Ørin/Kausmofjæra blant de viktigste i indre deler av Trondheimsfjorden og elvedeltaet har under vårtrekket den største ansamling med svartand som er registrert i Norge, med over 1200 individer samtidig. Området er også Norges eneste faste overvintringssted for tjeld. De overvintrende Tjeldene bruker både Ørin og Rinnleiret. Som rasteplass under vår- og høsttrekket er Ørin (inklusive elveoset og Kausmofjæra) antatt å være den viktigste enkeltlokaliteten i Trondheimsfjorden våtmarkssystem.

Ørin er en meget viktig rasteplass for mange arter av våtmarksfugler og tusentalls kortnebbgås og ærfugl kan være i området samtidig i trekktidene. 236 fuglearter er registrert i ørinområdet per 2014, og mange av dem forekommer i meget store antall. Noen spesielle arter som har blitt registrert her er dvergrapse, tereksnipe, steppehøne og brilleand.

I tillegg til det meget rike fuglelivet, har også området mange andre verdifulle naturinnslag. Der Verdalselva møter Trondheimsfjorden dannes et brakkvannsdelta, en naturtype som gir et spesielt rikt økosystem med en meget rik bunndyrfauna som utgjør en viktig del for den øvrige artsrikdommen i området.

Selve Verdalselva er en av Norges beste lakseelver, og områdene utenfor utløpet er et viktig oppvekstområde for flere fiskearter som lever i Trondheimsfjorden.

Området har også en særpreget flora. Indre del av Ørin naturreservat har en stor forekomstene av planten tindved. Dette er en plante som nesten bare vokser i Trøndelag, ellers i Norge er den kun påvist noen få plasser i

Flyfoto av Ørin. Foto: Halvor Sørhuus.

Nord-Norge. Det er ønskelig at det legges til rette for at det viktige tindvedkrattet får muligheten til å spre seg her. Tindved er også kommuneblomsten i Verdal. Strandenga utenfor består av de største saltsiv-strandkjempe-samfunn som er registrert i Trøndelag. Den sjeldne edderkopp stor elvebreddsedderkopp har tilhold på sandbankene her.

Ørin naturreservat ved Verdalselvas utløp i Verdal kommune, Nord-Trøndelag ble opprettet i 1993 for å bevare et særegent område med tindvedkratt og strandeng. Reservatet dekker et areal på ca. 4,9 km².

Overvintrende tjeld på Ørin. Foto: Halvor Sørhuus.

Kausmofjæra fuglefredningsområde grenser mot Ørin naturreservat og ble opprettet i 2003 for å ivareta fuglelivet og dets leveområder i et viktig fjære- og grunnvannsområde, med det naturlig tilknyttede plante- og dyreliv som er viktig for fuglenes livsmiljø. Hensikten med vernet av Kausmofjæra er å bidra til å sikre et av landets viktigste hvile- og beiteområder for trekken og overvintrende vannfugl. Kausmofjæra er ikke en del av ramsarområdet, men grenser tett opp mot verneområdene på Ørin. Dette gjør at det i praksis ikke er mulig å skille mange av observasjonene av vannfugl fra de to tilgrensende våtmarksområdene Ørin og Kausmofjæra.

De fire verneområdene i Trondheimsfjorden Våtmarkssystem er fra sør til nord:

- Gaulosen naturreservat og landskapsvernområde ved Gaulas utløp i Melhus og Trondheim kommuner, Sør-Trøndelag.
- Eidsbotn fuglefredningsområde er et fjordbasseng i Levangersundet, Levanger kommune, Nord-Trøndelag
- Rinnleiret naturreservat, et strandengområde ved Rinnleiret Levanger og Verdals kommuner Nord-Trøndelag.
- Ørin naturreservat ved Verdalselvas utløp i Verdals kommune, Nord-Trøndelag.

Lunde. Foto: Kjartan Trana.